

رام - ۱۰ خرداد

شروین وکیلی

رام (روزشمار ایرانی معنادار) کوششی است برای بازسازی تقویم روزشماری معنادار برای ایرانیان، به شکلی که مناسبتها و سالگردهای منسوب به روزها عینیتی علمی داشته باشد و زمان روزمره و معنازوده‌ی امروزی که روزهایمان را پوچ و پوک ساخته را به توالی‌ای معنادار از سالگردِ رخدادهای معنادار تبدیل کند.

سه گوشزد در درباره‌ی طرح رام:

(۱) تمام تاریخ‌هایی که شناسه‌ی میلادی (م.) یا پیشامیلادی (پ.م) ندارند به هجری خورشیدی محاسبه شده‌اند.
(۲) محتوای روزشمار رام نهایی نیست و تا پایان سال ۱۳۹۶ تکمیل می‌شود. هنگام نقل آن به طرح ارجاع دهید و این نکته را در نظر داشته باشید.

(۳) اگر مناسبتی سراغ دارید که نادیده مانده، آن را همراه با نشانی مرجعش در تلگرام برایم بفرستید که در این طرح گنجانده شود:

@SherwinVakili (<https://t.me/SherwinVakili>) / tel.0912-6363764

دهم خرداد

دهم خرداد به شکل جالب توجهی با قانون کنش و واکنش پیوند خورده است و رخدادهایی ضد هم را شامل می‌شود. صد البته که رخدادهای واگرای خارج از این دایره هم در آن بسیار رخ داده است. از نظر انسانی مهمترین رخداد این روز زلزله‌ی مهیب انطاکیه در دنیای باستان است که در دهم خرداد ۵۲۶ میلادی رخ داد و ۲۵۰ هزار نفر از اهالی این شهر را از بین برد. انوشیروان دادگر بلافاصله با سپاهیان ایران به این شهر رفت و شهری درست همسان با انطاکیه را در بخشهای درونی‌تر ایران زمین که زلزله‌خیز نبود برای بی‌خانمان‌ها ساخت و مردم این شهر را به آنجا کوچاند. مورخان رومی به دقت این عملیات یاری‌رسانی شگفت‌انگیز به زلزله‌زدگان که نخستین نمونه در تاریخ هم هست را ثبت کرده‌اند و تاکید کرده‌اند که این شهر تازه که «خسرو بهتر از انطاکیه را ساخت» نامیده می‌شد، به قدری با دقت از روی شهر اصلی ساخته شده بود که هریک از زلزله‌زدگان با ورود به آن کوچه و خانه‌ی خویش را پیدا می‌کرد. در تاریخ‌هایی که اروپاییان طی دو قرن گذشته نوشته‌اند، این ماجرا به صورت حمله‌ی ساسانیان به شهر رومی انطاکیه و به بردگی گرفتن اهالی آنجا تصویر شده است!

ناگفته نماند که این روز در کل با بلاهای طبیعی پیوندی دارد. در ۱۳۱۴ هم زلزله‌ی کوتا در پاکستان به مرگ ۴۰ هزار نفر انجامید و در ۱۳۴۹ زلزله‌ی شدید پرو به مرگ ۷۰ هزار و زخمی شدن ۵۰ هزار تن انجامید. دو فاجعه‌ی دیگر هم در این روز رخ داده که حاصل دست‌آدمیزادگان بوده است. یکی در ۱۲۶۸ در اثر فرو ریختن سد مشرف به شهر جانزتاون در پنسیلوانیا رخ داد، که باعث شد موجی هجده متری از آب بر این شهر

فرود بیاید و ۲۲۰۰ نفر را بکشد. دومی که فجیع تر و دردناک تر هم بود، آن که در دهم خرداد ۱۳۶۰ در پی یک غوغای توده‌ای که قوم‌گرایان سینه‌الی بدنه‌اش را تشکیل می‌دادند، مردمی از این تیره و طایفه در شهر جفنا در سریلانکا به کتابخانه‌ی ملی حمله کردند و آنجا را با همه‌ی ۹۷ هزار کتابش سوزاندند و از بین بردند. حجم عظیمی از کتابهای خطی پارسی که منحصر به فرد هم بود در این میان از میان رفت.

بنای ویرانه‌ی کتابخانه‌ی ملی جفنا پس از سوزانده شدن به دست قوم‌گرایان سینه‌الی

در تاریخ معاصر ایران دهم خرداد با کوششهای مشروطه‌خواهان و جنبشهای مردمی پیوند خورده است. در ۱۲۴۵ حسین سپهسالار که به صدارت ناصرالدین‌شاه رسیده بود سه روزنامه - ملت سنیه ایران، علمیه و

دولت علیه- را تاسیس کرد. روز پنجشنبه دهم خرداد ۱۲۸۶ (۱۷ ربیع الآخر ۱۳۲۵ق) نخستین شماره از روزنامه‌ی

صوراسرافیل منتشر شد و دهخدا در آن «چرند و پرند» مشهور خود را نوشت.

رضا خان سردار سپه

علی اکبر دهخدا

میرزا حسین خان سپهسالار

در ۱۲۸۸ سربازان فوج خرقان به علت عدم دریافت مواجب در میدان توپخانه بست نشستند. توپچی‌ها هم از محل استقرار خود در کرج به اینجا آمده به بست نشینان پیوستند. اما جریان مشروطه به زودی با دخالت نیروهای بیگانه مخدوش شد. در ۱۲۹۷ انگلیسی‌ها شهر زنجان را گرفتند و در امتداد سیاست‌شان برای غارت غله‌ی ایران مواد غذایی این شهر را به زور «خریداری کردند». همین سیاست به بروز قحطی پر دامنه در ایران

منتهی شد و در شرایطی که خشکسالی در کار نبود و محصول خوبی هم برداشت شده بود، باعث شد نزدیک به یک سوم جمعیت ایران طی سه سال اشغال نظامی ایران به دست انگلیسی‌ها از گرسنگی و بیماری از میان بروند. از سوی دیگر روسها هم پس از انقلاب کمونیستی‌شان به سرعت برای غارت منابع ایران به این قلمرو بازگشتند. در ۱۲۹۹ بلشویک‌ها نصیب یوسف بیلی را که مقاومتی را بر ضدشان در قفقاز سازمان داده بود به قتل رساندند و تا سال بعد قوایشان را به گیلان فرستاده بودند. در دهم خرداد ۱۳۰۰ از طرف میرزا کوچک خان اعلامیه‌ای در رشت منتشر شد که دوباره اعلام جمهوری کرده خود را به ریاست و زمامداری معرفی نمود. اما معلوم بود که در واقع دو دولت در این میان وجود دارد و علاوه بر جنگلی‌های هوادار میرزا کوچک‌خان بلشویک‌های گوش به فرمان روسها هم در این میان حضور دارند. با این همه ایرانیان با سیاست و اعمال زور هردو نیروی بیگانه را از کشورشان راندند. طوری که در دهم خرداد سال ۱۳۰۴ رضا شاه که سخت پیگیر از میان بردن نفوذ بازمانده از انگلیسی‌ها در کشور بود، رئیس اداره‌ای در خوزستان را به خاطر آن که به جای متر از واحد انگلیسی فوت استفاده کرده بود از کارش برکنار کرد!

در کشورهای دیگر هم همین کنش و واکنشها به چشم می‌خورد. مثلاً در دهم خرداد ۶۰۲ ارتش مغول چنگیزی با رهبری سوبوتای در نبرد رود کالکا بر سپاهیان متحد روس و کومان غلبه کرد. نتیجه آن که نزدیک هفتصد سال بعد در همین روز به سال ۱۳۰۳ شوروی و چین عهدنامه‌ای امضا کردند و مغولستان را بین خودشان تقسیم کردند! یا در ۱۲۸۹ اتحادیه‌ی آفریقای جنوبی تا حدودی با حمایت از بومی‌گرایی آفریقایی تاسیس شد، اما در ۱۳۴۰ به جمهوری آفریقای جنوبی تبدیل شد که دولتی نژادپرست بود.

از میان رخدادهای جالب توجه دیگر این روز می‌توان به این موارد اشاره کرد: در ۱۱۶۹ نخستین قانون حق مؤلف در آمریکا تصویب شد، در ۱۳۰۶ آخرین خودروی فورد مدل تی از خط مونتاژ خارج شد. خط تولید این خود رو پس از تولید ۱۵۰۰۷۰۰۳ ماشین متوقف شد. در ۱۳۵۶ خط لوله‌ی ترانس آلاسکا تکمیل شد، و در ۱۳۶۸ شش نفر از اعضای گروه توپاک آمارو در پرو هشت نفر دوجنسه را به دلیل گرایش جنسی‌شان اعدام کردند. بگذریم از این که در روزگار ما بسیاری از فعالان سیاسی چپ‌گرا به شکلی جالب توجه همزمان از حقوق دگرباشان جنسی دفاع می‌کنند و گروه توپاک‌آمارو را هم قهرمانانی بی‌بدیل در تحقق حقوق بشر می‌دانند.

زادگان نامدار این روز عبارتند از والت ویتمن شاعر (۱۱۹۸)، یولیوس ریشارد پتری میکروبیولوژیست که ظرفهایش در آزمایشگاه‌ها شهرت دارد (۱۲۳۱)، سن ژون پرس شاعر فرانسوی (۱۲۶۷) و درو سردار نامدار ارمنی (۱۲۶۳) که قهرمان جنگ با عثمانی‌هاست.

درو

سن ژون پرس